

**DEFINIREA ACTULUI JURIDIC CIVIL
ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA: ASPECTE
CONTROVERSATE**

Veaceslav PÎNZARI,
doctor în drept, conf. univ.

Résumé: L'acte juridique civil représente la source génératrice la plus abondante des rapports juridique civil concrets, ainsi comprise, la réglementation de cette institution fondamentale dans la législation de l'état est d'une nécessité impérieuse.

Dans la recherche scientifique en question, on examine la définition légale de l'acte juridique civil, formulée dans l'article 195 de Code civil R.M., on présente des suggestions pour une éventuelle modification législative et suppression des carences de la réglementation légale de cette institution.

Până a purcede la analiza unor aspecte ale definirii actului juridic civil în actuala legislație a Republicii Moldova, dorim să prezentăm, la modul general, izvoarele raportului juridic civil concret, deoarece, după cum bine este știut, actul juridic civil reprezintă unul din izvoarele raporturilor juridice civile concrete.

Astfel, *raportul juridic civil reprezintă o relație socială, patrimonială sau nepatrimonială, reglementată de norma de drept civil.*¹ Pentru ca un raport juridic civil să ia naștere în mod valabil, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor premise:

- *existența normelor de drept civil care, reglementând relația socială, o transformă în raport juridic civil;*
- *existența unor participanți, respectiv a unor subiecte, adică a persoanelor fizice sau juridice, între care ia naștere relația socială patrimonială sau nepatrimonială;*
- *existența unui fapt juridic, care creează, modifică ori desființează raportul de drept respectiv.*

Nu ne vom ocupa, pe parcursul acestui demers științific, de analiza primelor două premise necesare existenței raportului juridic civil, ne vom reține atenția asupra celei de-a treia, și anume, vom analiza faptului juridic, în calitatea acestuia de izvor al raportului juridic civil.

După cum susțin autorii în materie, orice fapt, orice eveniment sau orice act material care are un efect juridic, adică naște, transmite sau

stinge un drept, poartă numele generic de *fapt juridic*.²

Drepturile subiective, care țin de domeniul dreptului privat și sunt reglementate de Dreptul civil se nasc, se transmit și se sting prin săvârșirea unor fapte, care în sensul cel mai larg – *lato sensu* – cuprind elementele cele mai diverse ale vieții sociale, care comportă consecințe juridice, adică au influență asupra creării, transmiterii ori a stingerii unui drept.³

Lato sensu, prin *fapt juridic* se desemnează atât acțiunile omenești – săvârșite cu sau fără intenția de a produce efecte juridice – cât și evenimentele, faptele naturale. Astfel că, în acest sens „*fapt juridic*” este sinonim cu „*izvor al raportului juridic civil concret*”.

Stricto sensu, prin *fapt juridic* se desemnează numai faptele omenești săvârșite fără intenția de a produce efecte juridice, efecte care se produc în puterea legii, și faptele naturale, evenimentele.

De aici concluzionăm că diferența între *fapt juridic în sens larg* și *fapt juridic în sens restrâns* o reprezintă actele juridice.

Trebuie ținut cont că, în general, noțiunea de act juridic este susceptibilă de două sensuri și anume de:

- *negotium iuris*, adică manifestarea de voință săvârșită cu intenții și finalități juridice, operațiunea juridică, substanța acestuia fiind chiar voința juridică exibată;
- *instrumentum probationis*, adică de titlu în sens material, care face dovada existenței unei manifestări de voință cu scop juridic.

Pe parcursul acestei lucrări ne vom referi doar la prima accepțiune proprie actului juridic civil, adică cea de *negotium iuris*.

În doctrină, definițiile date actului juridic civil abundă. Dorim aici să menționăm însă faptul că, există două categorii de definiții date actelor juridice civile. Astfel:

- *prima categorie* este formată din definițiile speciilor de acte juridice civile – contracte civile și acte civile unilaterale, categorie în care se are în vedere fiecare act juridic civil;
- *cea de-a doua categorie* cuprinde definițiile generale date actului juridic civil, avându-se în vedere genul proxim, adică actul juridic civil la modul general, nu și diferitele specii ale actului juridic.⁴

În demersul de față ne vom ocupa de cea de-a doua categorie de definiții, care, la rândul ei, la fel cuprinde două tipuri de definiții ale actului juridic civil, după cum urmează:

- *definiția tradițională*, în care *actul juridic civil* este definit ca fiind o manifestare de voință săvârșită cu intenția de a produce

*efecte juridice, adică de a crea, modifica ori stinge un raport juridic;*⁵

- *definiția care diferențiază actul juridic civil față de faptul juridic licit, care este gestiunea de afaceri, de exemplu și, în care se precizează că actul juridic civil este o manifestare de voință unilaterală, bilaterală sau multilaterală, săvârșită cu intenția de a stabili, modifica ori stinge, potrivit dreptului obiectiv raporturi juridice, cu condiția că de existența acestei intenții să depindă însăși producerea efectelor juridice.*⁶

Vom prezenta, în continuare, câteva definiții date actului juridic civil în decursul timpului de specialiștii în materie sau de legislațiile din diferite țări. Astfel:

- *„Se numește deci act juridic orice act făcut de om în mod voluntar și cu intenția de a crea, a transmite sau a distinge un drept.”*⁷
- *„Un act de voință e zis act juridic când el are de scop direct și imediat și de obiect de a crea un raport cu alte persoane cu privire la una dintre puterile, facultățile și aptitudinile cuprinse în câmpul de drept subiectiv al autorului actului.”*⁸
- *„Actul juridic reprezintă manifestarea de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice, adică de a crea, modifica ori stinge raporturi juridice civile.”*⁹
- *„Actul juridic este un act de voință, o acțiune, săvârșită cu intenția precisă de a produce anumite efecte juridice, dorite de persoana care a săvârșit actul și anume de a crea, a transmite, a modifica ori a stinge un drept.”*¹⁰
- *„Prin act juridic civil se înțelege o manifestare de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice, respectiv, de a naște, modifica ori stinge un raport juridic civil concret.”*¹¹
- *„Actul juridic civil apare ca manifestare de voință săvârșită cu intenția de a produce efecte juridice, adică de a crea, modifica sau stinge raporturi juridice civile, în temeiul și limitele stabilite de normele dreptului obiectiv.”*¹²
- *„Actul juridic este o declarație de voință recunoscută suficientă de către ordinea de drept în sensul creării, modificării sau stingerii de raporturi juridice.”*¹³
- *„Actul juridic este manifestarea de voință săvârșită cu intenția de a naște, modifica sau stinge un raport juridic civil.”*¹⁴
- *„Actul juridic este manifestarea de voință în scopul de a produce*

efecte juridice, adică de a crea, a modifica sau stinge un raport juridic, în temeiul și limitele stabilite de lege."¹⁵

- *„L'acte juridique est une manifestation de volonté qui est faite avec l' intention d'engendrer, de modifier ou d'eteindre un droit.*"¹⁶
- *„Les actes juridiques sont des manifestations de volonté accomplies en vue de produire des effets de droit.*"¹⁷
- *„Сделки определены как действия граждан и юридических лиц, направленные на установление, изменение и прекращение гражданских прав и обязанностей.*"¹⁸

Ne vom opri deoarece șirul definițiilor poate continua, aici fiind prezentate doar cele mai reprezentative.

Din definițiile date în literatura de specialitate rezultă că actul juridic conține următoarele elemente definitorii:

- *o manifestare de voință din partea subiectelor dreptului civil (persoane fizice sau persoane juridice);*
- *manifestarea de voință exprimată cu intenția de a produce efecte juridice, fapt ce deosebește actul juridic civil de faptul juridic civil săvârșit fără intenția de a produce efecte juridice, efecte care se produc, totuși, în temeiul legii;*
- *efectele urmărite pot consta în a da naștere, a modifica sau a stinge un raport juridic civil concret.*

Codul civil al Republicii Moldova definește actul juridic în art.195 ca fiind *„manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile”*, definiție pe care dorim să o analizăm în continuare.

Ca și definițiile date în doctrina juridică, și definiția dată actului juridic civil de către legiuitorul nostru cuprinde elementele definitorii ale acestuia: *voința juridică, manifestarea (exteriorizarea) acesteia, voință îndreptată spre a da naștere, a modifica sau stinge...* Putem spune că definiția prevăzută în art.195 C.civ. cuprinde chiar și unele elemente în plus, pe care nu le întâlnim în definițiile date de specialiștii în materie și, care, din punctul nostru de vedere, nu era necesar să fie cuprinse în conținutul acesteia. Astfel, art.195 C.civ. în prima parte prevede că: *„actul juridic este manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței...”* În opinia noastră, folosirea sintagmei *„persoane fizice și juridice”* în conținutul acestei definiții nu este necesară, dar este și greșită, întrucâtva, deoarece, în primul rând, este limpede că raporturile juridice, dar anume asemenea raporturi generează actele juridice civile,

sunt „relații sociale”, or, relațiile sociale se stabilesc între membrii unei societăți, în calitatea acestora de persoane fizice sau juridice și nu între „persoane și bunuri” sau între alte „ființe”. Mențiunea expresă că în actele juridice civile voința este exprimată de „persoane fizice și juridice” este facultativă prin caracterul său implicit. În al doilea rând, folosirea conjuncției „și”, după cum urmează „persoane fizice și juridice”, în opinia noastră nu este adecvată, deoarece, creează impresia că manifestarea de voință pentru a produce efecte juridice trebuie să provină atât de la persoanele fizice, cât și de la persoanele juridice simultan. Considerăm mai oportună folosirea conjuncției „sau”, adică manifestarea de voință poate proveni „de la persoanele fizice sau juridice”, înlăturându-se astfel dubiile în privința faptului cine trebuie să-și manifeste voința. Cu toate acestea, totuși, ne menținem afirmația că în conținutul acestei definiții sintagma menționată anterior este de prisos.

În partea a doua a definiției date de art.195 C.civ. se menționează că voința se îndreaptă „spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile.” Aici am dori să amintim că scopul final al încheierii unui act juridic civil este atingerea *efectelor* dorite. După cum susține Paul Vasilescu „analiza clasică sau tradițională a actului juridic, și mai ales a contractului, atunci când atacă problematica *efectelor acestuia, se rezumă să înfățișeze raporturile juridice generate de către act, în special raporturile obligaționale.*”¹⁹

Prin *efecte ale actului juridic civil* vom înțelege *drepturile subiective și obligațiile civile la care dă naștere, pe care le modifică sau stinge un asemenea act.* Ceea ce pentru *raportul juridic civil reprezintă conținutul său, pentru actul juridic care generează acel raport reprezintă efectele sale.* În esență, *efectele actului juridic reprezintă tocmai conținutul lui.* A stabili *efectele actului juridic civil înseamnă a-i cunoaște conținutul, adică a-i ști clauzele care precizează drepturile și obligațiile civile născute, modificate ori stinse.*²⁰

Dorim aici să punem în discuție și partea a doua a definiției date actului juridic civil de către legiuitor în art.195 C.civ., care prevede că manifestarea de voință este îndreptată „*spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile.*”

Din definițiile actului juridic civil pe care le-am prezentat mai sus vedem că acesta este încheiat *în scopul de a produce efecte juridice.* În acest context, o să ne permitem să cităm una din cele mai recente și reușite lucrări la această temă, unde autorul susține că: „*aceste efecte juridice nu sunt decât raporturile juridice subiective și concrete, care*

leagă părțile contractului sau pe emitentul de voință unilaterală. Specie de raporturi sociale, raporturile juridice interesează teoria generală a actului juridic prin conținutul lor. Acest conținut se materializează în drepturile subiective și obligațiile concrete care constituie esența și țelul angajamentului juridic luat prin săvârșirea unui act. Cu un conținut patrimonial sau nu, actul juridic ridică problema unei presupuse tensiuni între drepturile și obligațiile concrete și actul în sine: care sunt raporturile dintre acestea ? Practic interesează actul juridic sau conținutul său ? Ceea ce este evident este că actul este sursa, raporturile juridice concrete reprezintă consecința încheierii actului.²¹

Din cele citate mai sus putem concluziona că actul juridic civil va da naștere, va modifica sau va stinge nu „drepturile și obligațiile părților”, ce constituie numai un element al raportului juridic civil, și anume conținutul acestuia, ci va da naștere, va modifica sau va stinge raporturi juridice civile concrete.

Conținutul raportului juridic civil reprezintă „totalitatea drepturilor și a obligațiilor civile pe care le au părțile lui”²², adică numai un element al raporturilor cărora le dă naștere, pe care le modifică sau stinge actul juridic încheiat.

După cum susține Paul Vasilescu „actul juridic înțeles ca procedură specifică prin care se generează norme la ascultarea cărora părțile actului (și nu numai) sunt datoare, implică luarea în discuție a efectelor acestuia sub aspectul normelor pe care le generează. Acest comportament impus de norma privată se desfășoară pe două coordonate, în funcție de conținutul normei. O coordonată este dată de conținutul specific al normei, cealaltă este dată de norma în sine. Prin conținut specific înțelegem **raporturile juridice concrete care sunt create de către actul juridic în discuție: raporturi de creanță, raporturi reale sau raporturi fără valoare patrimonială.** Ceea ce trebuie evitat este limitarea conținutului specific al normei la raporturile obligaționale și angajarea unui raționament reduționist deoarece și în cazul în care raporturile obligaționale sunt prezente, ele nu absorb și nu justifică caracterul obligatoriu al normei. Există o tendință firească de reducere a normei private la conținutul ei obligațional, deoarece contractul este înțeles și abordat prin tradiție ca un act generator de obligații. Dar nu trebuie nici o clipă uitat că actul juridic excedează sfera contractului, după cum norma privată nu poate fi redusă doar la raporturi de creanță.

Există acte juridice care nu au un conținut obligațional sau dacă au un asemenea conținut nu este esențial pentru definirea sau

caracterizarea lor. Remiterea de datorie, actele abdicative de la drepturi, tranzacția etc. sunt numai câteva exemple de acte juridice care nu se pot caracteriza prin faptul că sunt surse de obligații. Acestea se prezintă ca acte extinctive de drepturi sau ca operațiuni juridice care sunt cu totul străine de raporturile de creanță."²³

Din cele menționate mai sus vedem că actul juridic civil va *da naștere, va modifica sau va stinge raporturi juridice civile concrete*, și nu pur și simplu *drepturi și obligații civile*, deoarece, raportul juridic civil, creat ca urmare a încheierii unui act juridic civil, reprezintă o instituție mai complexă, cuprinzând:

- *subiectele între care se naște raportul;*
- *conținutul ce-i reprezintă efectele, adică totalitatea drepturilor și a obligațiilor părților și;*
- *obiectul care reprezintă totalitatea acțiunilor sau inacțiunilor efective la care sunt îndreptățite sau de care sunt ținute părțile.*

În opinia noastră, definiția prevăzută la art.195 C.civ., după cum deja am menționat, nu este cea mai reușită din următoarele rațiuni:

- *în primul rând*, cuprinde unele elemente facultative. Astfel, după cum am menționat anterior, nu era necesară sublinierea expresă a faptului că manifestarea de voință este făcută de „*persoane fizice și juridice*”, deoarece, o manifestare de voință în vederea creării, modificării sau stingerii raporturilor juridice concrete nu poate veni decât de la persoane, și nicidecum de la alte ființe;²⁴
- *în al doilea rând*, chiar dacă admitem că sintagma menționată mai sus și-ar avea rostul în această definiție legală, considerăm inoportună utilizarea conjuncției „și”²⁵ în sintagma „*persoane fizice și juridice*”, aceasta pentru motivul că manifestarea de voință nu trebuie să fie exprimată cumulativ de către „*persoanele fizice și juridice*” pentru a produce efectele juridice așteptate de părți. Manifestarea de voință poate veni fie de la persoanele fizice, fie de la persoanele juridice, astfel că în acest context ar trebui utilizată conjuncția „sau”²⁶, fiind astfel înlăturate greșelile de logică existente în conținutul acestei definiții. În acest context, după cum susțin specialiștii în materie, dorim să subliniem că „*o simplă virgulă sau schimbarea conjuncției „și” în „sau” schimbă înțeleșul regulii de drept*”.²⁷
- *în rândul al treilea*, când se afirmă că actul juridic creează, modifică sau stinge „*drepturi și obligații civile*” se confundă **întregul**, care este însuși **raportul juridic civil**, și **partea**, care o

constituie drepturile și obligațiile părților, adică conținutul raportului respectiv. În aceste condiții, actul juridic încheiat va da naștere, va modifica sau stinge raporturi juridice civile concrete, ca fenomene complexe și nu drepturi și obligații privite izolat, deoarece, după cum am menționat deja, acestea din urmă constituie doar un element al raportului juridic avut în vedere de părți la încheierea actului.

În concluzie, ținând cont de argumentele aduse, considerăm că actul juridic civil trebuie definit ca fiind „*o manifestare de voință făcută cu scopul de a da naștere, a modifica sau a stinge raporturi juridice civile concrete*”, fiind necesară modificarea definiției prevăzute de către art.195 C.civ. din motivele enunțate mai sus, definiție care reprezintă o traducere fidelă a definiției prevăzute în Codul civil al Federației Ruse în art.153.

Referințe bibliografice:

---

¹ În legătură cu această definiție sunt de reținut două idei:

- condiția *sine qua non* a raportului juridic civil o reprezintă reglementarea unei relații sociale prin norme ce intră în conținutul dreptului civil. Prin urmare, dacă orice raport juridic civil este o relație socială, nu orice relație socială, prin ea însăși, este raport juridic civil. Pentru a avea această calitate este absolut necesar să „*îmbrace haina juridică*”, ceea ce se realizează prin reglementarea ei de către norma de drept civil;

- fiind reglementată prin norma de drept civil, relația socială nu-și pierde calitatea sa primordială – *aceea de a fi un raport social* – adică o legătură între oameni, **Gh.Beleiu**, DREPT CIVIL ROMÂN. INTRODUCERE ÎN DREPTUL CIVIL. SUBIECTELE DREPTULUI CIVIL, Ediția a VIII-a revăzută și adăugită de **M.Nicolae** și **P.Trușcă**, Editura Universul Juridic, București, 2003, p.62-63.

² **C.Hamangiu**, **I.Rosetti-Bălănescu**, **Al.Băicoianu**, TRATAT DE DREPT CIVIL ROMÂN, Editura ALL, București, 1998, p.76.

³ **T.R.Popescu**, DREPT CIVIL I, Editura OSCAR PRINT, București, 1994, p.50.

⁴ **Gh.Beleiu**, op.cit., p.129.

⁵ **A.Ionașcu**, DREPT CIVIL. PARTEA GENERALĂ, E.D.P. București, 1963, p.76.

⁶ **Idem**, p.129

⁷ **C.Hamangiu**, **I.Rosetti-Bălănescu**, **Al.Băicoianu**, op.cit., p.76.

⁸ **M.B.Cantacuzino**, ELEMENTE DE DREPT CIVIL, Editura ALL, București, 1998, p.57, citat de **P.Vasilescu** în RELATIVITATEA ACTULUI JURIDIC

CIVIL. REPERE PENTRU O NOUĂ TEORIE GENERALĂ A ACTULUI DE DREPT PRIVAT, Editura Rosetti, București 2003, p.57.

⁹ **A.Ionașcu**, DREPT CIVIL, Editura Didactică și pedagogică, București, 1963, p.76.

¹⁰ **T.R.Popescu**, op.cit., p.59.

¹¹ **Gh.Beleiu**, op.cit., p.130.

¹² **E.Lupan, M.Răchită, D.Popescu**, DREPT CIVIL. TEORIA GENERALĂ, Editura LITO, Cluj-Napoca, 1991, p.119.

¹³ **P.Vasilescu**, op.cit., p.102.

¹⁴ Art.399 „Noțiunea actului juridic civil” în PROIECTUL CODULUI CIVIL, Drept moldovean, Nr.1/2002, Editura CARTIER JURIDIC, București, 2002.

¹⁵ **Gh.Avornic, E.Aramă, B.Negru, R.Costaș**, TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI, Ediția I, Editura CARTIER Juridic, 2004, p.388.

¹⁶ **A.Colin, H.Capitant**, COURS ÉLÉMENTAIRE DE DROIT CIVILE FRANÇAIS, Librairie Dalloz, Paris, 1939, p.62.

¹⁷ **F. Terré, Ph.Simler, Y.Lequette**, DROIT CIVIL.LES OBLIGATIONS, Editura Dalloz, Paris, 1999, p.6.

¹⁸ ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО, учебник, под редакцией **А.П.Сергеева** и **Ю.К.Толстого**, том 1, Издательство «ПРОСПЕКТ», Москва, 1999, ст.241.

¹⁹ **P.Vasilescu**, op.cit., p.73.

²⁰ **Gh.Beleiu**, op.cit., p.192.

²¹ **Idem**, p.75.

²² **Idem**, p.192.

²³ **Idem**, p.83.

²⁴ DEX-ul definește substantivul *ființă* după cum urmează: tot *ceea ce are viață și se mișcă, viețuitoare, vietate*, DICȚIONARUL EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p.378.

²⁵ O conjuncție este adevărată dacă (și numai dacă) toate componentele sale sunt adevărate; când cel puțin, una din componente este falsă, conjuncția este falsă, **E.Mohorea**, INTRODUCERE ÎN LOGICĂ, Editura PUB, Bălți, 2000, p.141.

²⁶ Deci disjuncția inclusivă (neexclusivă) este o propoziție (judecată) compusă (moleculară) care este adevărată atunci, când este adevărată, cel puțin, una din propozițiile componente (atomare), **Idem**, p.142.

²⁷ **Gh.Avornic, E.Aramă, B.Negru, R.Costaș**, op.cit., p.441.